

Kabinet Zaštitnika 020/241-642
Savjetnici 020/225-395
Centrala 020/225-395
Fax: 020/241-642
E-mail: ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me

Broj: 190/23

Podgorica, 27. decembar 2023. godine

DK/DK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br. 42/11, 32/14 i 21/17), nakon završenog ispitnog postupka po pritužbi članova koalicije "Ravnopravno" daje sljedeće:

MIŠLJENJE

I UVOD

1. Članovi koalicije "Ravnopravno" a koju čine (Kvir Montenegro, Juventas, Asocijacija „Spektra“, Udruženje LGBTQ žena „Stana“, Centar za građansko obrazovanje, Centar za ženska prava, Klinički centar Crne Gore, Crnogorski olimpijski komitet, CRNVO, Crnogorski ženski lobi, Institut Alternativa, Akcija za ljudska prava, ANIMA, CEDEM, NVO „Prima“, Aktivna zona, Sigurna ženska kuća, SOS Nikšić, NVO CAREP, Centar za istraživanje i monitoring - CEMI) podnijeli su pritužbu zbog diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije i porodičnog statusa u oblasti zdravstva, a koja se odnosi na Ministarstvo zdravlja.

1.1. Naime, u pritužbi se ističe da je Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji¹ bio osnov za donošenje pravilnika i isti u članu 17 stav 4 propisuje da „Pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ima i žena koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici i koja je u odnosu na godine života i zdravstveno stanje, sposobna za ostvarivanje roditeljskih prava i obaveza“.

1.2. S tim u vezi, Ministarstvo zdravlja Crne Gore je tokom prethodnih mjeseci donijelo osam pravilnika koji se odnose na Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji, a kojima su prvi put podzakonskim aktom definisani načini i uslovi za procjenu podobnosti i odabir davalaca.

¹ ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21)

1.3. Pritužbom su problematizovana dva pravilnika i to: *Pravilnik o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja*² i *Pravilnik o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupaka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici*³.

1.4. Naime, *Pravilnikom o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja* smatraju spornim član 4 stav 2 u kojem je u pogledu organičenja, između ostalog, propisano da davaoci ne smiju spadati u rizičnu grupu narkomana, kao da prije donacije ne smiju ni 12 mjeseci biti podvrgnuti tetoviranju. Za muškarce je neophodno da imaju normalan nalaz spermograma, a žene nalaz rezervi jajnih ćelija. Davaoci ne mogu biti osobe koje boluju od hroničnih bolesti, niti osobe koje su imale homoseksualne odnose u posljednjih pet godina.

1.5. U *Pravilniku o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupaka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici* diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije vide u članu 3 u kom se kaže da žena može ostvariti pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ako nema zaključeno životno partnerstvo lica istog pola.

II ISPITNI POSTUPAK

2. Postupajući po ovoj pritužbi, u cilju utvrđivanja pravno relevantnih činjenica i okolnosti, Zaštitnik je u skladu sa odredbom člana 35 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore zatražio izjašnjenje od Ministarstva zdravlja na koje nije odgovoreno, a nakon toga Zaštitnik se iznova obratio urgencijom na koju nije odgovoreno do dana zaključenja predmeta.

III RELEVANTNI PROPISI

3.1. Ustav Crne Gore:

„Član 8

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu.

Član 17 stav 2

² ("Službeni list Crne Gore", br. 005/23 od 16.01.2023)

³ ("Službeni list Crne Gore", br. 138/22 od 14.12.2022)

Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo.“

3.2. Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:

„Član 14.

Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.“

3.3. Protokol broj 12 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:

“Član 1

Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivaće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.“

3.4. Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list Crne Gore“ br. 46/10, 18/14 i 42/17):

„Član 2.

Zabranjen je svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu.

Diskriminacija je svako pravno ili faktičko pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, promjeni pola, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima.

Član 19

Svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika smatra se diskriminacijom.

Svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet, seksualnu orijentaciju i/ili interseksualne karakteristike.

Niko ne može biti pozvan da se javno izjasni o svom rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji i/ili interseksualnim karakteristikama.

Pod rodnim identitetom podrazumijeva se sopstveni rodni doživljaj koji ne mora zavisiti od pola koji je utvrđen i upisan prilikom rođenja. Rodni identitet tiče se svakog lica i ne podrazumijeva samo binarni koncept muškog ili ženskog.

Pod seksualnom orijentacijom podrazumijeva se emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost prema licima istog i/ili različitog pola.

Pod interseksualnim karakteristikama podrazumijevaju se različite tjelesne osobine nekog lica (koje mogu biti hromozomne, hormonalne i/ili anatomske), koje ne odgovaraju striktnim medicinskim definicijama muškarca ili žene i mogu biti prisutne u različitom stepenu.“

3.5. Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola ("Službeni list Crne Gore", br. 067/20).

„Član 2

Partnerstvo je zakonom uređena zajednica života dva lica istog pola (u daljem tekstu: partneri) zaključena pred nadležnim organom, u skladu sa ovim zakonom.

Član 5

Zabranjena je svaka diskriminacija po osnovu partnerstva.

Zabrana i zaštita od diskriminacije, kao i promocija jednakosti partnera ostvaruje se u skladu sa posebnim zakonom.

3.6. Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji ("Službeni list Crne Gore", br. 145/21)

“Član 3

Svako lice ima pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO pod jednakim uslovima i slobodno izraženom voljom, u skladu sa ovim zakonom i savremenim standardima medicinske nauke i prakse.

U primjeni biomedicinskih dostignuća u liječenju neplodnosti primjenom postupka MPO, jemči se pravo na dostojanstvo, zaštitu identiteta, poštovanje ličnog integriteta, pravičnosti, jednakosti i ostalih ličnih prava i sloboda, u skladu sa zakonom.

Postupci propisani ovim zakonom sprovode se radi postizanja začeca, trudnoće i rađanja zdravoga djeteta, u skladu sa zahtjevima savremene medicinske nauke i iskustva, s posebnom brigom o zaštiti zdravlja žene, umanjenja rizika liječenja i dobiti potomstva.

Član 17

Pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO imaju muškarac i žena koji žive u bračnoj ili vanbračnoj zajednici i koji, s obzirom na iskustva medicinske nauke i preduzete načine liječenja, ne mogu očekivati da će doći do trudnoće prirodnim putem i drugim postupcima liječenja neplodnosti, kao i u slučaju kada se ovim postupkom može spriječiti prenos teške nasljedne bolesti na dijete.

Bračna, odnosno vanbračna zajednica mora postojati u vrijeme primjene postupka MPO.

Postojanje bračne zajednice dokazuje se odgovarajućom javnom ispravom, a vanbračne zajednice izjavom oba vanbračna supružnika ovjerenom od strane notara.

Pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ima i žena koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici i koja je, u odnosu na godine života i zdravstveno stanje, sposobna za ostvarivanje roditeljskih prava i obaveza.

U slučaju iz stava 4 ovog člana, saglasnost za primjenu postupka MPO daje Ministarstvo, na osnovu mišljenja Komisije.

Bliže uslove, postupak i sadržinu medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO iz stava 4 ovog člana, propisuje Ministarstvo.”

3.7. Pravilnik o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici ("Službeni list Crne Gore", br. 138/22):

„Član 3

Žena iz člana 1 ovog pravilnika može ostvariti pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ako:

- 1) nema zaključeno životno partnerstvo lica istog pola;
- 2) nije starija od 45 godina života, saglasno zakonu kojim se uređuje obavezno zdravstveno osiguranje.

Član 4, stav 2

Medicinska dokumentacija iz stava 1 ovog člana, uz izjavu žene iz člana 1 ovog pravilnika da ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici, odnosno da nema zaključeno životno partnerstvo lica istog pola, ovjerenu u skladu sa zakonom, kao i nalaz i mišljenje socijalnog radnika, dostavlja se komisiji za MPO.“

3.8. Pravilnik o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja ("Službeni list Crne Gore", br. 005/23):

„Član 4

Procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona (u daljem tekstu: davalac), saglasno Zakonu o medicinski potpomognutoj oplodnji (u daljem tekstu: Zakon) vrši doktor medicine na osnovu ljekarskog pregleda, odgovarajućih medicinskih pregleda i laboratorijskih testiranja, u skladu sa standardnim operativnim procedurama.

Prilikom procjene podobnosti davaoca, doktor medicine utvrđuje da li davalac ispunjava sljedeće uslove:

- da je u odgovarajućoj reproduktivnoj dobi (od 21 do 33 godina života za žene, odnosno do 40 za muškarce ili, u slučaju ako na raspolaganju nema polnih ćelija dobijenih od tih lica, stariji od 33, odnosno 40 godina života);
- da nije donirao jajne ćelije ili embrione u drugoj zdravstvenoj ustanovi za obavljanje postupka MPO u Crnoj Gori;
- da nije više od dva puta prošao kroz postupak stimulacije ovulacije radi davanja jajnih ćelija, saglasno Zakonu;
- da je fizički i psihički zdrava osoba;
- da ne spada u rizičnu grupu narkomana;
- da se nije podvrgao tetovaži u poslednjih 12 mjeseci;
- da ima normalan nalaz spermograma, odnosno da je očuvana ovarijalna rezerva;
- da ne boluje od hroničnih bolesti;
- da nije imao homoseksualne odnose u posljednjih pet godina.

Davaocu koji ispunjava uslove iz stava 2 ovog člana, a radi isključenja rizika od zamjene identiteta, doktor medicine provjerava lične podatke, i to: ime i prezime, ime roditelja, jedinstveni matični broj, datum rođenja, mjesto i adresu prebivališta, zanimanje, mjesto zaposlenja i broj telefona.

Po izvršenoj provjeri iz stava 2 ovog člana, vrši se ljekarski pregled kojim se obezbjeđuje zdravstvena i medicinska anamneza koja sadrži podatke prikupljene na osnovu upitnika i putem neposrednog razgovora sa davaocem i podatke od značaja za identifikaciju davaoca čije bi polne ćelije mogle predstavljati opasnost po njegovo zdravlje ili zdravlje trećih lica zbog prenosa bolesti.

3.9. Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list Crne Gore", br.42/11, 32/14, 21/17):

„Član 41

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje.“

IV OCJENA ZAŠTITNIKA

4. Pritužbom je Ministarstvu zdravlja stavljeno na teret diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i porodičnog statusa u oblasti zdravstva. Posebno su problematizovani: Pravilnik o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja⁴ i Pravilnik o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupaka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici⁵.

5. U ispitnom postupku pred institucijom Zaštitnika, zatraženo je izjašnjenje od Ministarstva zdravlja na navode iz pritužbe, uz navođenje osporenih odredbi navedenih Pravilnika. Kako na ovaj zahtjev nije odgovoreno, Zaštitnik je Ministarstvu zdravlja uputio ponovni zahtjev (urgenciju) na koji nije odgovoreno.

6. Kada se govori o neposrednoj diskriminaciji, ista postoji kada se prema osobi postupa nepovoljnije na osnovu određenog „zaštićenog osnova“. Da li je takav tretman nepovoljniji, utvrđuje se poređenjem između žrtve/i navodne diskriminacije i druge osobe koja u sličnoj situaciji a koja ne posjeduje to zaštićeno svojstvo. Tripartitni test za utvrđivanje pojave slučajeva direktne diskriminacije procjenjuje na osnovu sledećih odgovora/pokazatelja: A. da li se prema pojedincu postupa nepovoljnije; B. u poređenju sa onim kako se postupalo ili bi se trebalo postupati sa drugima koji su u sličnoj situaciji; C. i da li je razlog za takvo postupanje određena karakteristika, koja spada pod „zaštićeni osnov“⁶.

⁴ ("Službeni list Crne Gore", br. 005/23)

⁵ ("Službeni list Crne Gore", br. 138/22)

⁶ Handbook on European Non-Discrimination Law (n 17) 43.

7. Zaštitnik ukazuje na pravilo o teretu dokazivanja iz odredbe člana 29 stav 1 Zakona o zabrani diskriminacije⁷, kojom je propisano da ukoliko tužilac/teljka učini vjerovatnim da je tuženi/a izvršio/la akt diskriminacije, teret dokazivanja da usljed tog akta nije došlo do povrede jednakosti u pravima i pred zakonom prelazi na tuženog/u.

8. Za ukazati je da Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda seksualna orijentacija nije predviđena kao poseban osnov, međutim Konvencija sadrži otvorenu listu ličnih osnova. Sa druge strane, lično svojstvo seksualna orijentacija je eksplicitno prepoznata u članu 2 stav Zakona o zabrani diskriminacije. U konkretnom slučaju prigovara se diskriminaciji u oblasti zdravstvene zaštite.

9. Zakon o medicinski potpomognutoj oplodnji u članu 3 stav 1 određuje da svako lice ima pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO pod jednakim uslovima i slobodno izraženom voljom, u skladu sa ovim zakonom i savremenim standardima medicinske nauke i prakse, dok je članom 17 stav 1 istog zakona propisano da pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO imaju muškarac i žena koji žive u bračnoj ili vanbračnoj zajednici i koji, s obzirom na iskustva medicinske nauke i preduzete načine liječenja, ne mogu očekivati da će doći do trudnoće prirodnim putem i drugim postupcima liječenja neplodnosti, kao i u slučaju kada se ovim postupkom može spriječiti prenos teške nasljedne bolesti na dijete, a stavom 4 da pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ima i žena koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici i koja je, u odnosu na godine života i zdravstveno stanje, sposobna za ostvarivanje roditeljskih prava i obaveza.

10. Osporene odredbe Pravilnika o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupaka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici i Pravilnika o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja su sadržane u dijelu III ovog mišljenja. Pravilnicima se propisuju bliži uslovi i kriterijumi za ostvarivanje konkretnog prava koje proizilazi iz zakona.

11. Odredba u Pravilniku o bližim uslovima, postupku i sadržini medicinske dokumentacije za ostvarivanje prava na liječenje neplodnosti primjenom postupaka medicinski potpomognute oplodnje žene koja ne živi u bračnoj, odnosno vanbračnoj zajednici je sporna sa aspekta diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije. Članom 3 stav 1 tačka 1

⁷ Zakon o zabrani diskriminacije, član 29 st. 1 i 2 „Ukoliko tužilac/teljka učini vjerovatnim da je tuženi/a izvršio/la akt diskriminacije, teret dokazivanja da usljed tog akta nije došlo do povrede jednakosti u pravima i pred zakonom prelazi na tuženog/u.

Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika/ce.”

navedenog Pravilnika je određeno da žena iz člana 1 ovog pravilnika može ostvariti pravo na liječenje neplodnosti primjenom postupka MPO ako nema zaključeno životno partnerstvo lica istog pola. Naime, ova odredba direktno pogađa žene koje su zaključile životno partnerstvo shodno Zakonu o životnom partnerstvu lica istog pola⁸.

12. Utvrđivanje da li je osporeno postupanje bilo nepovoljnije vrši se upoređivanjem situacije potencijalne žrtve sa nekom drugom u sličnoj situaciji. U konkretnom slučaju sami Pravilnik se odnosio na žene, pa se poređenje vršilo sa ženama iz drugih kategorija, te je samim tim proizašlo da odredbe podzakonskog akta u članu 3 stav 1 tačka 1 i članu 4 stav 2 su diskriminatornog karaktera tj. nijesu u skladu sa antidiskriminacionim propisima i direktno pogađaju žene koje su stupile u životno partnerstvo, pa je stoga Zaštitnik na stanovištu da je sporna odredba diskriminatornog karaktera.

13. U Pravilniku o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja sadržani su uslovi za podobnost davaoca koju procjenjuje doktor medicine. Smisao i cilj podzakonskog akta je da utvrdi kriterijume i uslove za ostvarivanje nekog prava, međutim isti moraju biti propisani u skladu sa domaćim i međunarodnim anti-diskriminacionim standardima.

14. Ograničenje ostvarivanja prava prednjim pravilnikom LGBT licima, proizilazi da postoji konkretno pravo koje je sadržano u Pravilniku, zatim osnov, a to je pripadnost LGBT populaciji, kao i da postoji razlika u tretmanu na osnovu istog. Prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, da politika ne bi sadržavala diskriminaciju, država mora da pruži „objektivno i razumno opravdanje“⁹.

15. U osnovi sistemskog tumačenja stoji ideja da se pravna norma ne može tumačiti kao da postoji nezavisno sama za sebe, već se mora posmatrati kao dio šire cijeline, koja svoje pravo značenje dobija tek ako se tumači na osnovu mjesta koje zauzima u cijelokupnom pravnom sistemu i u svojoj povezanosti sa drugim pravnim normama.

16. Iz sporne odredbe člana 4 navedenog Pravilnika, Zaštitnik zaključuje da se radi o odredbi koja nepovoljno pogađa LGBT populaciju zbog ograničavajućeg uslova koji je propisan Pravilnikom, da davaoci polnih ćelija, polnih tkiva i embriona ne mogu biti lica koja su imala homoseksualne odnose u posljednjih pet godina. Međutim, Ministarstvo zdravlja na kojem je bio teret dokazivanja da iznese eventualno razumno i objektivno opravdanje za donošenje konkretne norme nije Zaštitniku dostavilo izjašnjenje na navode iz pritužbe. Za

⁸ „Službeni list Crne Gore“, br. 067/20.

⁹ ESLJP, Molla Sali protiv Grčke, 2018., Par. 135.;

ukazati je da je Svjetska zdravstvena organizacija uklonila homoseksualnost sa svog spiska bolesti 1992., dok je u Sjedinjenim Američkim Državama homoseksualnost 1974. uklonjena iz klasifikacije mentalnih bolesti. Imajući u vidu navedeno, a prevashodno antidiskriminacione propise, Zaštitnik je na stanovištu da je u oba pravilnika došlo do diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije.

17. Zaštitnik primjećuje da Pravilnik o načinu i uslovima za procjenu podobnosti i odabir davaoca polnih ćelija, polnih tkiva i embriona i vrsti laboratorijskih testiranja sadrži neprihvatljivu terminologiju, u vezi sa korisnicima psihoaktivnih supstanci, zbog čega ukazujemo da se prilikom izmjene i dopune navedenog Pravilnika koristi adekvatna terminologija.

18. Imajući u vidu navedeno, Zaštitnik daje:

PREPORUKU

MINISTARSTVU ZDRAVLJA CRNE GORE

- da kao nosilac zakonodavne inicijative predloži izmjenu odredbe člana 17 Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji, na način što će omogućiti medicinski potpomognutu oplodnju i ženama koje su zaključile životno partnerstvo lica istog pola.

- da otklone posljedice diskriminacije sadržane u pritužbom osporenim pravilnicima, a na koju se ukazuje u zaključnoj ocjeni ovog mišljenja.

Ministarstvo zdravlja dužno je da obavijesti Zaštitnika o radnjama i mjerama koje su preduzete radi izvršenja preporuke, u roku od 60 dana od dana prijema mišljenja sa preporukama.

**ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Nerma Dobardžić**

Dostavljeno:

- *Podnosiocima pritužbe;*
- *Ministarstvu zdravlja;*
- *U spise predmeta.*